

ВІТАЄМО ЮВІЛЯРІВ!

До 75-річчя Анатолія Віссаріоновича Буракова

Цієї осені виповнилось 75 років відомому вітчизняному антикознавцю, невтомному досліднику історії та культури античних держав Північного Причорномор'я, кандидату історичних наук, кавалеру 12 бойових та мирних нагород Анатолію Віссаріоновичу Буракову.

А. В. Бураков народився 14 жовтня 1919 р. у с. Буракови Котельницького повіту Вятської губернії (Росія) у великій селянській родині. Його життєва доля не була легкою, так само як і торування шляху до висот класичної науки. З раннього дитинства він пізнав гірку ціну виснажливої селянської праці, злидні тогочасного буття, біль втрат, життєві негаразди. Лише три неповних роки (1929—1931) пощастило йому провести у середній школі, а потім сімейні обставини примусили його піти працювати, щоб допомогти родині.

Далі вчився самотужки, опановуючи шкільний курс перед світлом неяскової свічки в потаємному кутку рідної домівки. На щастя, знайшлися чуйні люди, які допомогли і оцінили жагу хлопця до знань

і домоглися того, щоб з далекого вятського села його було відправлено на рабфак до самого Ленінграда. Чотири роки (1936—1939) працював Анатолій Бураков на різних пітерських заводах і наполегливо вчився. Там, у Північній Пальмірі, де він вперше власними очима побачив в Ермітажі білосніжні античні статуї, розписні вази та стели з таємничими написами і виникла гаряча юначя мрія бути археологом. Але на заваді стала війна, що вже стояла на порозі...

Весь випуск рабфаку 1939 р. було призвано до армійських лав і в цивільне, мирне життя А. В. Бураков зміг повернутись тільки через сім грозових років. У серпні 1941 р. при обороні Запоріжжя, в пеклі жорстоких боїв на острові Хортиця він був контужений і потрапив до німецького полону. На нього чекали нові, жорстокі випробування — три роки неволі у концтаборах. Він не змирився і декілька разів спробував втекти, але — марно. Лише в березні 1944 р. він разом з кількома товаришами здійснив довгоочікувану втечу і приєднався до одного з передових загонів Червоної Армії.

І знов — полон, на цей раз вже у своїх — камери, допити, «з'ясування», горезвісний СМЕРШ, штрафбат і лише після багатьох боїв і поранень — підрозділ діючої армії і звання повноправного воїна-рядового... Але такий вже характер — лише за один рік (останній рік війни) А. В. Бураков, так би мовити, надолужив згаяне — за особливу особисту сміливість, безстрашність та відвагу був удостоєний 5 високих нагород — у тому числі — орден Слави III ступеня, орден Червоної Зірки, медалі «За відвагу». Його бойовий шлях, разом з військами 2-го Українського фронту, проліг від зеленавого Інгула на Кіровоградщині до Блакитного Дунаю у серці Європи. Він брав участь у звільненні від фашистської чуми Чехословаччини, Румунії, Угорщини, Югославії, Австрії, у столиці якої — Відні — і зустрів Перемогу.

Згодом, весною 1946 р., демобілізувавшись із армії в чині старшого сержанта, А. В. Бураков повернувся до Ленінграда і поступив на історичний факультет Ленінградського університету. Живе спілкування в яскравому середовищі тодішньої ленінградської професури, лекції А. А. Іессена, В. Равдоникаса, В. Ф. Гайдукевича, безпосереднє знайомство з пам'ятками Боспору, Ольвії, Херсонеса в колекціях Ермітажу, захоплююча робота в бібліотеках і активна участь в експедиціях остаточно сформували майбутнє коло наукових інтересів Анатолія Буракова — антична археологія. Але, як вже не раз бувало у його житті, шлях від мрії до її втілення не був прямим і коротким.

З відзнакою закінчивши університет у 1951 р., А. В. Бураков за розподіленням прибув до Інституту археології АН УРСР у Києві. Упродовж 1951—1952 рр. він керував роботою різних археологічних загонів по дослідженню пам'яток пізньобронзової доби та слов'яно-руських селищ у зоні будівництва Каховської гідроелектростанції. Науковим результатом цих робіт були присвячені його перші друковані праці, що вийшли у «Віснику АН УРСР» (1953), КСИА (1955) та «Археологічних пам'яток» (1961).

Весна 1953 року, яка після смерті Й. В. Сталіна стала рубіжною для всієї країни,

виявилася доленсною і для Анатолія Віссаріоновича. На початку квітня він був відраджений тодішнім директором Інституту археології академіком П. П. Єфименком до с. Парутино Очаківського р-ну Миколаївської області «підіймати» заповідник «Ольвія», який дуже потерпів під час війни. Вийжджаючи до Ольвії «на два роки» А. В. Бураков ще не знав тоді, що тепер його життя буде повністю пов'язане з нею. Він уже ніколи не повернеться до Києва, понад сорок років самовіддано віддасть заповіднику — як завідуючий, як молодший, згодом — старший науковий співробітник, як учений секретар, як керівник Периферійного загону Ольвійської експедиції...

Спшили роки... Вони пройшли у напруженій, копіткій праці, невгамовному пошуку, постійному бажанні віднайти невідоме, відкрити непізнане і зробити його надбанням усіх. Нині А. В. Бураков — визнаний фахівець, авторитетний вчений, широко відомий і у нас, і за рубежем, автор багатьох праць, присвячених проблемам історії та культури Ольвії та її хори, висновки яких знайшли загальне визнання і підтвердились найновішими розкопками та дослідженнями. Багато з того, що вдалось здійснити А. В. Буракову у науці, мало й досі має ґрунтовну позначку — «вперше».

Так, він уперше провів великомасштабні, планомірні розкопки однієї з найцікавіших пам'яток римського часу у Нижньому Побужжі — Козирського городища поблизу Ольвії, яке й досі залишається єдиним античним сільським поселенням Північного Причорномор'я, дослідженим монографічно, в чому незаперечна заслуга вченого. За матеріалами розкопок А. В. Бураков підготував і з великим успіхом захистив кандидатську дисертацію (1970), а згодом видав окрему книжку (1976), яка є надійним археологічним репером для багатьох дослідників, що вивчають етнокультурні та соціально-економічні процеси в перші сторіччя нашої ери.

Він вперше ввів до наукового обігу (1966) нову, невідому раніше унікальну групу фресок і настінних ліпних прикрас з Козирки, яка постала в один ряд з видатними пам'ятками провінційно-римського мистецтва. В іншій статті, написаній разом з С. Д. Крижицьким (1975) було вперше в історіографії запропоновано реконструкцію сільських житлових будинків античного Причорномор'я на прикладі кварталу будівель, розкопаних А. В. Бураковим у Козирці.

А. В. Бураков, разом зі своїми учнями — С. Б. Буйських, В. М. Отрешком, Б. В. Магомедовим уперше провів безпрецедентну археологічну розвідку (1973—1977) від узбережжя Одеської затоки до Північного Криму, що дало змогу надійно встановити кордони Ольвійського полісу на різних етапах існування і відкрити багато невідомих раніше пам'яток. Далі — вперше за відносно короткий час (1972—1978) він здійснив розкопки цілої низки городищ ольвійської хори перших сторіч нашої ери — Мис, Піпухівка-2, Стара Богданівка-2, Дніпровське-2, Станіслав, Скелька, Золотий Мис, розробив їх періодизацію, накреслив основні риси матеріальної діяльності та духовної культури.

Вінцем багаторічної самовідданої діяльності в полі стала праця А. В. Буракова «Хора Ольвії перших сторіч н. е.», яка органічно ввійшла до фундаментального колективного видання «Сільська округа Ольвії» (С. Д. Крижицький, С. Б. Буйських, А. В. Бураков, В. М. Отрешко, 1989), де вперше у вітчизняній та зарубіжній науці було проведено дослідження хори Ольвії — від заснування у VI ст. до н. е. перших архаїчних поселень до припинення життя на хорі близько середини III ст. н. е.

Через примхи мінливої долі він пізно прийшов до своєї античності, пізно відшукав свою нозу у багатоголосі корифеїв та авторитетів археологічної науки, але те, що ним зроблено — викликає щире захоплення, подив і бажання вчитись у нього міцності духу, цілісності характеру, таланту шукача, розвідника, вченого і Людини з великої літери.

Чудові людські якості А. В. Буракова — доброта, чуйність, великий внутрішній такт, не дидактична, а жива мудрість та оптимізм, сприяли тому, що він зміг зібрати навколо себе чимале коло учнів та однодумців, яким щедро передає все, що надбав у житті та науці.

Побажаємо ж дорогому Віссаріоновичу, як ласкаво звуть його колеги і друзі, міцного здоров'я, творчої наснаги, сонячного довголіття та добрих успіхів у всьому! Нових Вам відкриттів та звершень на теренах святої ольвійської землі!